

Harvardprofessor Amy Edmondson omschrijft psychologische veiligheid als een klimaat waarin mensen interpersoonlijke risico's durven te nemen. Psychologische veiligheid is volgens haar meer dan een subjectief gevoel. De term verwijst naar een eigenschap van een groep.

Het gaat dan om het creëren van een klimaat of cultuur waarin mensen zich vrij en veilig voelen om vragen te stellen, zich durven uit te spreken, het vermogen hebben om anderen aan te spreken, om fouten te melden en daarover te praten, om zorgen te uiten of om ongevraagd nieuwe ideeën aan te dragen.

Emotionele veiligheid

Binnen kindcentra is het spreken over en werken aan veiligheid, of het nu over fysieke veiligheid of emotionele veiligheid gaat, altijd van groot belang. In de opvoeding is de belangrijkste waarde het bieden van veiligheid, dat weten we allemaal. Pas wanneer een kind zich veilig voelt, kan het zich ontwikkelen en ontplooiën. Het is een basisvoorwaarde dus. Dat we daarnaast werken aan fysieke veiligheid is evident. Het begrip psychologische veiligheid zoals de auteurs Van der Loo en Beks dit bedoelen ligt heel dicht tegen het in de kinderopvang gebruikte begrip emotionele veiligheid aan. Dit boek leest dan ook bijna als een pedagogisch beleidsplan.

Zo vorm je vrijmoedige teams

Het begrip veiligheid is doorgaans het eerste wat pedagogisch medewerkers noemen wanneer ze het hebben over hun dagelijkse werk. Zij zijn ervan overtuigd dat zij een heel belangrijke rol spelen bij het bieden van de fysieke en emotionele veiligheid. Toch gebeurt het me regelmatig dat ik van medewerkers hoor dat zij zich niet veilig voelen, ze durven een afwijkende mening niet snel te laten horen in hun team. Zij durven hun leidinggevenden niet makkelijk feedback te geven. En dat is niet vreemd want uit onderzoek blijkt, zo geven Van der Loo en Beks aan, dat 69 procent van de medewerkers zich niet vrij voelen op hun werk. Kinderopvangorganisaties zijn vast niet anders dan andere organisaties.

Inhoud van het boek

Van der Loo en Beks hebben een heerlijk inspirerend boek geschreven. Vol wetenschappelijk verantwoorde feiten, voorbeelden, tips en hier en daar een schema of model. In het eerste hoofdstuk gaat het over het geheim van winnende teams, en het zal niet verbazen dat psychologische veiligheid voorwaarde is. Het zijn teams waar mensen zich thuis voelen en vrij om ideeën te uiten, feedback te geven en te ontvangen, daar durven mensen fouten te maken en die te erkennen. Deze teams leiden tot productiviteit, vernieuwing en innovatie. Je ziet natuurlijk nu meteen de overeenkomsten tussen psychologische veiligheid en het werken aan emotionele veiligheid in de kinderopvang. Dan gaat het om inclusie (de zekerheid erbij te horen en gelijkwaardig te zijn), het gaat om fouten bespreken en deze zien als middel om te leren. Hierdoor openbaart zich inzet en betrokkenheid (mensen willen presteren, groeien, ontwikkelen). Het biedt creativiteit kans op te borrelen en zorgt voor positiviteit. Dit is in feite de basis van het boek en in dit boek wordt antwoord gegeven op de rol van

de leidinggevenden in dezen om teams hierop 'te bouwen'.

Voorsprong kinderopvang

In hoofdstuk 2 laten de auteurs zien hoe psychologische veiligheid werkt en duiken ze dieper in de wetenschappelijke literatuur om de kern nog beter te raken. Het derde hoofdstuk geeft een beeld van onderzoek (cijfermatig) naar psychologische veiligheid in Nederlandse organisaties en in verschillende sectoren. 'Veiligheidsvreters' komen vervolgens in hoofdstuk 4 aan bod. Dat zijn de zaken die psychologische veiligheid in de weg staan. Hier laten de schrijvers zien dat het realiseren van psychologische veiligheid lastiger is dan we denken. Op dit punt denk ik dat wij in de kinderopvang een voorsprong kunnen hebben. We weten precies welke leiderschapskwaliteiten we van pedagogisch medewerkers verwachten, het is een eenvoudige vertaling van die competenties naar de competenties van leidinggevenden. Het vijfde hoofdstuk laat zien dat psychologische veiligheid een collectieve opgave is die gedijt bij goed leiderschap. Het laatste hoofdstuk geeft vele interventies en praktische voorbeelden met to-do lijstjes. Bijzonder prettig en praktisch. Je kunt meteen aan de slag en klein beginnen!

Kijk op psychologischeveiligheid.net voor checklist psychologische veiligheid.

Psychologische veiligheid | Hans van der Loo & Joriene Beks | 160 pagina's | 2020 | Boom uitgeverij 2020

Deze recensie is geschreven door Marianne van Duuren, Maatschap van Duuren, van Zuylen & partners. www.dzmaatschap.nl

Spelen als essentiële levenservaring

Dit boek is uitgebracht naar aanleiding van het kennisfestival 'Pedagoog durf te spelen', dat de VBSP in oktober 2019 georganiseerd heeft. Het is een verzameling artikelen naar aanleiding van presentaties gehouden tijdens het evenement. Het boek bestaat uit een bundeling van veertien bijdragen over uiteenlopende onderwerpen in de vorm van een artikel, column of interview.

De Vereniging tot Bevordering van de Studie der Pedagogiek (VBSP) heeft als doel het stimuleren van de pedagogiekstudie, zowel in het hoger beroeps- als in het universitaire onderwijs. De vereniging is opgericht in 1925 en heeft gedurende haar bestaan belangrijke bijdragen geleverd aan de kwaliteit van de opleidingen pedagogiek, zo lezen we op de website van de VBSP. De VBSP bevordert contacten tussen personen en instanties die in hun werk te maken hebben met pedagogische vraagstukken. In verband daarmee organiseert de vereniging conferenties en studiemiddagen, stimuleert zij het uitbrengen van publicaties op het terrein van pedagogiek en onderhoudt zij mede de Kohnstamm-leerstoel. Dit alles in het besef dat pedagogische vraagstukken deel uitmaken van brede maatschappelijke ontwikkelingen.

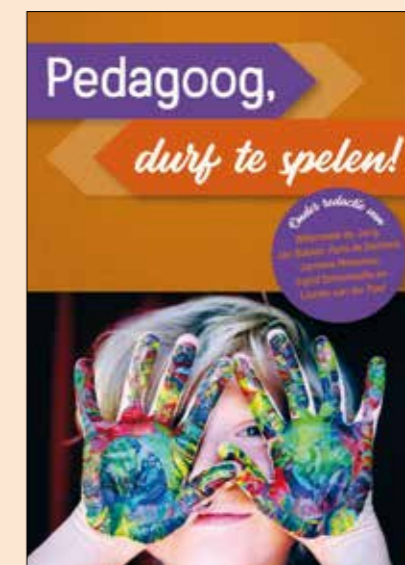
Opbouw van het boek

Spelen is een essentiële levenservaring voor kinderen. Aan opvoeders doet het boek de oproep om te bewaken dat kinderen voldoende tijd en gelegenheid krijgen om te spelen, en zo echt kind kunnen zijn en zich op hun eigen unieke manier kunnen ontplooiën. Daarnaast is er ook de oproep aan de professional, docenten en maatschappelijke organisaties om zelf het spelen niet te verleren. Sommige bijdragen in het boek zijn geschreven op basis van persoonlijke pedagogische en didactische ervaringen en inzichten. Andere bijdragen hebben een bredere wetenschappelijke basis. De rode draad van 'spelen' wordt in 'Pedagoog durf

te spelen' zeer ruim geïnterpreteerd. Het boek gaat over daadwerkelijk spelen van en met kinderen, maar ook over sociale inclusie bij jonge kinderen, muziek, sporten met een sportmaatje, vechten voor het belang van het kind, en de jeugd-vriendelijke stad. Twee pedagogische methodieken komen aan bod: het pedagogisch expertsysteem Zien! (voor meer zicht op het sociaal-emotioneel functioneren van een kind of groep kinderen) en de spiegelreflectie-methode. Deze laatste kan worden ingezet om professionals te helpen tot een oordeel of een besluit te komen over een pedagogische situatie.

Scrummend werken

Verder zit er een bijdrage in over de resultaten van 'scrummend' werken bij de ontwikkeling van een nieuw curriculum voor de opleiding pedagogiek aan de Hogeschool van Amsterdam. Scrummend werken betekent dat je een project opdeelt in kleine stukjes. Deze kleine stukjes werden stap voor stap uitgevoerd door het 'scrumteam' in een vastgestelde periode (de sprint). Een ander artikel vormt een overpeinzing over het curriculum van de lerarenopleiding en de suggestie voor het creëren van 'speelveldjes' in de lerarenopleiding, waar studenten en opleiders in dialoog met elkaar en andere actoren onderwijsontwikkeling vorm kunnen geven. Er is een bespreking van de ervaringen met twee projecten voor praktijkgericht onderzoek door studenten aan de hand van de metafoor van de tango-dans.

Er zijn ook artikelen opgenomen die aanzetten tot fundamentele inhoudelijke overpeinzingen en kritisch nadenken over de pedagogische dimensies van opvoeden en onderwijs. Zoals de verfrissende column over de genealogie van de pedagogiek en artikelen over 'opvoeden tot realiteitszin' en 'het inspielen op geluk vanuit de focus op levensoriëntatie'.

Bruikbaarheid

Het boek is de weerslag van het tweedaags kennisfestival. Als bezoeker maak je een keuze uit de aangeboden workshops en lezingen. Je kiest programma-onderdelen die aansluiten bij je interesse voor bepaalde onderwerpen, of je kiest juist voor onderwerpen die ver buiten je gebruikelijke focus liggen, om je te laten verrassen. Zo is het ook met dit boek. Ik peins nog een beetje over de thema's 'opvoeden tot realiteitszin', 'geluk en levensoriëntatie' en 'de kindvriendelijke stad'. Samen geven ze een mooie mix van aanknopingspunten om over de rol van de pedagoog na te denken in deze Covid-19-tijd, waarin jongeren elkaar buiten ontmoeten omdat ze hun vrienden niet kunnen meenemen naar huis en horeca en andere ontmoetingscentra gesloten zijn.

Pedagoog, durf te spelen! | redactie: Lisette van der Poel, Ingrid Schonewille, Hans de Deckere, Janneke Metselaar, Jan Bekker, Willemieke de Jong | 152 pagina's | Uitgeverij SWP | 2020

Deze recensie is gemaakt door: Clarine de Leve. Zij is pedagoog en werkt vanuit Vyoop Opleiden. www.e-schoolkinderopvang.nl E: C.deleve@Vyoopopleiden.nl